

Útmutatók Krúdyhoz

Regényciklusok, több kötetes nagyregények szereplői közt könnyen elteved az olvasó (néha maga az író is, elhibázva alakjai nevét). Kívánatos tehát, hogy olyan, több száz vagy éppen ezernyi szereplőt mozgató írók műveinek útvesztőjében, mint például Balzac, Zola, Verne, Galsworthy, Jókai vagy Dante, a családfák, leszármazási táblák, a személyekről tájékoztató névjegyzékek, „kislexikonok” igazítsák el a pontosan tájékozódni kívánó, összefüggéseket bogozó olvasót és kutatót. Még inkább fontos ez olyan íróknál, mint Proust és Krúdy, akik koruk és környezetük valóságából merítették anyagukat és alakjaikat, képzelt adta vonásokkal és névvel álcázva őket. (Hogy milyen gazdag panoptikum a Krúdy-életmű a századvég és a XX. század első évtizede magyar világának, mutatja az, hogy könyveinek névmutatója maga is külön kötet terebélyesedne.) Ezeknek az alakoknak igazi kiléte, élő mintája csak az író életében és korában való alapos tájékozottsággal és aprólékos nyomozással tárható föl.

Ilyen detektív munka eredményét olvashatjuk hetről hetre a Magyar Nemzetben: *Fehér Béla* cikkei Krúdy különös alakjainak, „ködlovagjainak” valóságos arcát és nevet bontják ki a múlt és a feledes homályából. A sorozatos közlésből azt reméljük, hogy tervszerű vállalkozásról van szó, s a cikkek szerzője egy Krúdy-lexikon létrehozásán dolgozik. Az író megsokasodott hívei örömmel vennék e hírt, mert Krúdy nemcsak maga rejtőzik alakmárai mögé (Szindbád, Józsiás, Rezeda Kázmér, Nagybotos Viola, Kisilonka Jacint stb.), de regényes névvel örökítette meg környezetének sok érdekes, különös figuráját is. Rajtuk kívül pedig fölvonultatja kora társadalmának közéleti szereplőit, a nagyvilág hőseit és a félvilág hősnőit, az író-újságíró és színészvilág jellegzetes alakjait. Végigtekintve ezt a hatalmas arcképcsarnokot, a több változatban ismétlődő portrékat vagy akár csak jelzőnyi jellemzéseket olvasva úgy érezzük, hogy Krúdy mindenkit ismert, mindenről tudott, s egyénített típusokban előtűntünk kavarog a névtelenek társadalmá is. Egy félszázad magyar életének hol romantikába és lírába ágyazott, hol kemény, keserű realizmussal élénk tárt, történelmi hitelű és páratlan gazdagságú forrásanyag a Krúdy-életmű.

Mindez azonban egy hozzá készített lexikon megvilágításában válna igazán elevenné. *Abrán László* már tett ilyen javaslatot a Magyar Nemzetben (Szótár Krúdy olvasásához, 1979. okt. 17.), hangsúlyozva a korrajz és a művelődéstörténeti vonatkozások (divat, szokások, helyismeret stb.) szempontjából való fontosságát. Egy ilyen munkának a fogalmi szótár és a személyi adattár mellett fontos része volna a Krúdy-topográfia is: azoknak a helyszíneknek pontos megjelölése, leírása, amelyek már eltűntek vagy megváltoztak.

Elsősorban Budapestre gondolunk, ahol Krúdy csaknem négy évtizeden át élt, s alig van olyan tájéka, melyet műveiben meg ne örökítene. De hol van már Krúdy Budapestje?! Szerencsére még áll néhány épület, ahol lakott: a Király utcában, a Margitszigeten. Obudán (emléktábla csak ezen látható), megvan még az Astoria- és a Royal-szálló, tanácsház lett a régi Meteor. De hol van ifjúságának józsefvárosi bohémromantikája? A vén, dohos házak, az ecetfás kocsmaudvarok, ahol áhítattal hallgatta öreg íróbarátainak történeteit, eltűntek a régi utcanevekkel együtt. Ezeknek földértése, azonosítása is a Krúdy-filológia feladata. Mert ki tudja már, hol volt a József utcai Ivkov vendéglő, Budán a Vörös Béka, melyik ház lehetett a Hét bagoly a Bástya vagy a Képiro utcában, s hogy hívják ma a Zerge utcát?

Csak néhány futó, találmélpéldát említünk, mi mindent kellene helyére tenni a térképen és az olvasók tudatában, hogy képzeletük biztosan követhesse útjaikon Krúdyt és hőseit a régi Budapesten.

A Belvárosban, melynek századvégi, még a múltat őrző arculata Krúdy első és marandandó varázsú élmenye: a Ferenciek terén levő Athenaeum, a Zenélő Óra, a Nemzeti Kaszinó (az Arany Sasról és az Országos Kaszinóról már írt *Fehér Béla*), az Aranykéz és az Angol Királynő szálló, a Fehér Hajó fogadó, Nagy Kristóf szobra. A Rákóczi úton és környéken: a Pannonia és a Griff szálló, a Nemzeti Színház (az első) és a Keszev vendéglő, a Népszínház, a Dohány utcai Otthon Kör, távolabb pedig az Üllői úti Arabs Szürke és még számtalan csalóगतó nevű kiskocsmá. De a múlt századi Pest sokszor említett, hirhedt éjszakai tanyái, a Zrínyi kávéház és a Két pisztoly is fölrajzolandók a térképre.

A Terézvárosban, amely hosszú ideig Krúdy kedves „élettere”: az Adyrol híres Három Holló, az Orfeum kávéház és a Télkert, az Erdélyi Borozó, Müller Károly kocsmája, a „kakasos ház”, az Andrássy út „selyemszoknyás” kávéháza, a Király utcai Kék Macska és a Bécsi Sörház, a Nyugatinál a London szálló, a ligeti Zöld Vadász.

Budán: a tabáni Mély Pince, az obudai Kehli vendéglő, Krúdy utolsó törzshelye, a zugligeti Fácán, Budafokon a Kutyavilla halászsárda, Pestszentlőrincen pedig Szemere kastélya és lövőháza, A kékszalag hőse című regény színtere.

Krúdynak csaknem minden írása hozzáférhető már új, sorozatos kiadásokban, van Krúdy-bibliográfiánk (*Gedényi Mihályé*), s reméljük, hogy a közönségigény megteremti hamarosan a Krúdy-lexikont is, amely — fogalommagyarázó szótára és személyi része mellett — megrajzolja majd annak a korabeli Budapestnek a képét és térképét is, ahol az író és alakjai éltek, álmodtak és szerettek.

Kovalovszky Miklós